

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

k štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie – 1. stupeň základnej školy schválenému Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6.2.2015 pod číslom 2015-5129/1758:1-10A0 s platnosťou od 1.9.2015

SCHVÁLILO

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2022/19390:3-C1630

s platnosťou od 7.9.2022

ČESKÝ JAZYK A LITERATÚRA

ÚVOD

Vzdelávací štandard z českého jazyka a literatúry je pedagogický dokument, ktorý stanovuje nielen výkony a obsahy, ale umožňuje aj rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov a žiačok. Požiadavky na ich vedomosti a zručnosti uvedené vo výkonovom štandarde sú pre nich záväzné. Učitelia a učiteľky ich však môžu modifikovať, bližšie špecifikovať, konkretizovať s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti svojich žiakov a žiačok.

K vymedzeným výkonom sú priradené pojmy, ktoré tvoria kľúčový obsah predmetu. Pojmy sú uvedené v obsahovom štandarde a žiaci a žiačky sa s nimi majú oboznámiť v danom vzdelávacom období. Obsahový štandard obsahuje aj pojmy, ku ktorým sa neviažu výkony. Tieto pojmy sú trvalou zložkou obsahu vzdelávania a predstavujú informácie pre učiteľov a učiteľky. V rámci výučby českého jazyka a literatúry sa pracuje aj s pojmami z predchádzajúcich ročníkov. Výkonový štandard je vypracovaný na základe predmetových kompetencií s prihliadnutím na systematizáciu učiva v súlade s obsahovým štandardom. Kvalitné zvládnutie komunikačných a kognitívnych kompetencií považujeme za dôležité z aspektu ich uplatnenia v reálnom, každodennom živote.

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovaci predmet český jazyk a literatúra na primárnom stupni vzdelávania spája jazykovú a slohovú zložku, písanie, literárnu zložku a čítanie, ktoré sú zaradené do troch oblastí: *Jazyková komunikácia*, *Komunikácia a sloh*, *Čítanie a literatúra*.

V oblasti *Komunikácia a sloh* sa žiaci a žiačky učia vnímať rôzne jazykové vyjadrenia a porozumieť im, čítať s porozumením, písať, hovoriť, kultivovane sa vyjadrovať a rozhodovať sa na základe prečítaného alebo počutého textu rôzneho typu vzťahujúceho sa na rôzne situácie, analyzovať ho a kriticky posúdiť jeho obsah. Vo vyšších ročníkoch sa učia posudzovať aj formálnu stránku textu a jeho výstavbu.

V oblasti *Jazyková komunikácia* žiaci a žiačky získavajú vedomosti a zručnosti potrebné na osvojovanie si spisovnej podoby českého jazyka. Učia sa poznávať a rozlišovať jeho ďalšie formy. Jazyková výchova ich vedie k presnému a logickému mysleniu, ktoré je základným predpokladom jasného, prehľadného a zrozumiteľného vyjadrovania sa. Pri rozvoji potrebných vedomostí a zručností sa uplatňujú a prehlbujú aj ich všeobecné intelektové zručnosti, napr. zručnosti porovnávať rôzne javy, ich zhody a odlišnosti, triediť ich podľa určitých hľadísk. Český jazyk sa tak od začiatku vzdelávania stáva nielen nástrojom získavania väčšiny informácií, ale aj predmetom poznávania.

V oblasti *Čítanie a literatúra* žiaci a žiačky spoznávajú prostredníctvom čítania základné literárne druhy, učia sa vnímať ich špecifické znaky, porozumieť umeleckým zámerom autora/-ky a formulovať vlastné názory o prečítanom diele. Učia sa tiež rozlišovať literárnu fikciu od skutočnosti. Postupne získavajú a rozvíjajú základné čitateľské návyky aj schopnosti tvorivej percepcie, interpretácie a produkcie literárneho textu. Žiaci a žiačky dospejú k takým poznatkom a zážitkom, ktoré môžu pozitívne ovplyvniť ich postoje, životnú hodnotovú orientáciu a obohatiť ich duchovný život.

CIELE PREDMETU

Výučba českého jazyka ako materinského jazyka v primárnom vzdelávaní sa vyznačuje vybudovaním základov jazyka a literatúry. Žiaci a žiačky sa vzdelávajú a získavajú základné vedomosti prostredníctvom materinského jazyka, preto rozvíjanie spôsobilostí z českého jazyka sa prelína celým edukačným procesom primárneho vzdelávania. Rozvíjanie spôsobilostí má dve hlavné ciele: polozenie základov kultúry materinského jazyka a literárnej gramotnosti. Vzdelávanie v danej vzdelávacej oblasti smeruje k utváraniu a rozvíjaniu kľúčových kompetencií tým, že vedie žiakov a žiačky k:

- pochopeniu jazyka ako nositeľa historického a kultúrneho vývoja národa a dôležitého zjednocujúceho činiteľa národného spoločenstva,
- pochopeniu jazyka ako dôležitého nástroja celoživotného vzdelávania,
- rozvíjaniu pozitívneho vzťahu k materinskému jazyku a jeho chápaniu ako zdroja pre rozvoj osobného a kultúrneho bohatstva,
- rozvíjaniu pozitívneho vzťahu k mnohojazyčnosti a rešpektovaniu kultúrnej rozmanitosti,
- vnímaniu a postupnému osvojovaniu si jazyka ako prostriedku na získavanie a odovzdávanie informácií, na vyjadrenie jeho potrieb a názorov,
- zvládnutiu pravidiel medziľudskej komunikácie daného kultúrneho prostredia a rozvíjaniu pozitívneho vzťahu k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie,
- samostatnému získavaniu informácií z rôznych zdrojov a k zvládnutiu práce s jazykovými a literárnymi prameňmi a s textami rôzneho zamerania,
- získavaniu sebadôvery pri vystupovaní na verejnosti a ku kultivovanému prejavu ako prostriedku presadzovania seba samého,
- individuálnemu prežívaniu slovesného umeleckého diela, k zdieľaniu čitateľských zážitkov, k rozvíjaniu pozitívneho vzťahu k literatúre a k ďalším druhom umenia založených na umeleckom texte a k rozvíjaniu emocionálneho a estetického vnímania.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

Jazyková komunikácia – 1. obdobie (1. a 2. ročník)

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiaci a žiačky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ rozlišujú zvukovú a grafickú podobu slova, členia slova na hlásky, odlišujú dlhé a krátke samohlásky, ✓ správne a zreteľne vyslovujú samohlásky, spoluhlásky a skupiny spoluhlások, ✓ porovnávajú významy slov, najmä slova opačného významu a významovo podobné slova, nadradené a podradené slova, vyhľadajú v texte príbuzné slova, ✓ porovnávajú a triedia slova podľa zovšeobecneného významu – dej, vec, okolnosť, vlastnosť, ✓ rozlišujú slovné druhy v základnom tvare, ✓ používajú v hovorenom prejave správne gramatické tvary podstatných mien, prídavných mien a slovies, ✓ spájajú vety do jednoduchších súvetí vhodnými spojками a inými spájacími výrazmi, ✓ rozlišujú v texte druhy viet podľa postoja hovoriaceho a k ich vytvoreniu vyberajú vhodné jazykové a zvukové prostriedky, ✓ odôvodňujú a píšú správne: i/y po tvrdých a mäkkých spoluhláskach a po obojakých spoluhláskach vo vybraných slovách; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě – okrem morfematického švíku; veľké písmená na začiatku vety a v typických prípadoch vlastných mien osôb, zvierat a miestnych názvov. 	<p>Učivo</p> <p>Zvuková rovina jazyka abeceda samohlásky (krátke, dlhé) spoluhlásky (tvrdé, mäkké, obojaké) dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě – okrem morfematického švíku</p> <p>Významová rovina jazyka koreň, predpona, prípona gramatická morféma antonymá, synonymá, homonymá jednovýznamové a viacvýznamové slova</p> <p>Tvarová rovina jazyka slovné druhy tvary slov</p> <p>Skladobná rovina jazyka jednoduchá veta jednoduché súvetie základné vetné členy</p>

Komunikácia a sloh - – 1. obdobie (1 a 2. ročník)

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiaci a žiačky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ čítajú plynule a s porozumením texty primeraného rozsahu a náročnosti, ✓ rozumejú ústnym alebo písomným pokynom primeranej náročnosti, ✓ rešpektujú základné komunikačné pravidlá v rozhovore, ✓ starostlivo vyslovujú, opravujú svoju nesprávnu výslovnosť, ✓ v krátkych ústnych prejavoch dodržiavajú vhodné tempo reči, ✓ volia vhodné verbálne i nonverbálne prostriedky reči v bežných situáciách, ✓ na základe vlastných zážitkov tvoria krátky ústny prejav, ✓ píšú správne tvary písmen a číslíc, správne spájajú písmená a slabiky; kontrolujú vlastný písomný prejav, ✓ vecne a formálne správne píšú jednoduché texty obsahujúce základné informácie, ✓ zoradia ilustrácie podľa dejovej postupnosti a vyrozprávajú na základe toho jednoduchý príbeh, ✓ zvládajú základné hygienické návyky spojené s písaním. 	<p>Komunikačné žánre pozdrav, oslovenie, ospravedlnenie, prosba odkaz, správa oznámenie rozprávanie dialóg na základe obrazového materiálu</p> <p>Žánre písomného prejavu blahoželanie pozdrav z prázdnin ospravedlnenie, správa, oznámenie pozvánka, odkaz inzerát, list opis, rozprávanie</p> <p>Komunikačné témy moje bydlisko, prázdniny, sviatky, zvieratá a rastliny, jedlá</p>

Čítanie a literatúra - – 1. obdobie (1 a 2. ročník)

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiaci a žiačky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ čítajú a prednesú naspamäť veku primerané literárne texty vo vhodnom frázovaní a tempe, ✓ vyjadrujú svoje pocity z prečítaného textu, ✓ rozlišujú vyjadrovanie v próze a vo veršoch, odlišujú rozprávku od ostatných typov rozprávania, ✓ pracujú tvorivo s literárnym textom podľa pokynov učiteľa a podľa vlastných schopností, ✓ voľne reprodukovujú prečítaný alebo počutý text, ✓ vytvárajú ilustrácie k prečítanému textu, ✓ dokážu dramatizovať prečítaný text. 	<p><i>Literárna výchova</i></p> <p><i>Všeobecné pojmy</i> spisovateľ, básnik režisér, herec divadelné predstavenie čitateľ, kniha</p> <p><i>Literárne žánre</i> vyčítanka, riekanka hádanka, báseň, rozprávka bájka, poviedka</p> <p><i>Štruktúra diela</i> verš</p> <p><i>Metrika</i> rým</p> <p><i>Štylizácia textu</i> prirovnávanie</p>

Odporúčania

Žiaci a žiačky

vedia naspamäť aspoň 5 – 6 básničiek a riekaniek,

poznajú aspoň 5 rozprávok (nadpis, obsah – veku primerane),

pomenujú postavy z niekoľkých známych rozprávok,

dokážu zahrať bábkové divadlo, aktívne a tvorivo sa zúčastnia na dramatizácii detských ľudových hier, rozprávok, básní.

Kontrolné diktáty

Počet: 5 – 6, v súlade s obsahovým štandardom. V 1. ročníku by diktáty mali obsahovať 10 – 15 slov. V 2. ročníku by diktáty mali obsahovať 15 – 20 slov.

Jazyková komunikácia – 2. obdobie (3. a 4. ročník)

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiaci a žiačky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ poznajú podstatné mená a slovesá, ✓ dodržia poradie slov vo vete, poznajú a určujú druhy viet podľa obsahu, ✓ rozlišujú tvrdé, mäkké a obojaké spoluhlásky a ovládajú pravopis mäkkých a tvrdých slabík, ✓ určujú samohlásky a spoluhlásky, ✓ usporiadajú slová podľa abecedy , ✓ správne vyslovujú a píšú znelé a neznelé spoluhlásky, ✓ porovnávajú významy slov, najmä slová rovnakého alebo podobného významu a viacvýznamové slová, ✓ rozlišujú v slove koreň, príponovú a predponovú časť a gramatickú morfému, ✓ určujú slovné druhy plnovýznamových slov a používajú ich v gramaticky správnych tvaroch vo svojom ústnom prejave, ✓ rozlišujú spisovné slová a ich nespisovné tvary, ✓ určujú základné vetné členy a v jednočlennej vete označujú vetný základ, ✓ odlišujú jednoduchú vetu a súvetie, správne utvoria z jednoduchej vety súvetie, ✓ používajú vhodné spájacie výrazy a podľa potreby prejavu ich obmieňajú, ✓ píšú správne i/y po obojakých spoluhláskach, 	<p>Učivo</p> <p>Zvuková rovina jazyka samohlásky, spoluhlásky, spoluhláskové skupiny modulácia súvislej reči (tempo, intonácia, prízvuk)</p> <p>Významová rovina jazyka jednovýznamové a viacvýznamové slová antonymá synonymá stavba slova (koreň, predponová a príponová časť, gramatická morféma)</p> <p>Tvarová rovina jazyka podstatné mená prídavné mená zámená číslovky slovesá</p> <p>Skladobná rovina jazyka jednoduchá veta, súvetie základné vetné členy, vetný základ</p> <p>Pravopis</p>

<ul style="list-style-type: none">✓ správne vyslovujú a píšú slová so skupinami hlások dě-tě-ně-bě-pě-vě-mě,✓ ovládajú základné príklady syntaktického pravopisu.	<p>vybrané slová po obojakých spoluhláskach (b, f, l, m, p, s, v, z) gramatické morfémy podstatných mien, prídavných mien s tvrdým a mäkkým zakončením zhoda s prísudkom a podmetom</p>
--	---

Komunikácia a sloh – 2. obdobie (3. a 4. ročník)

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiaci a žiačky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ rozlišujú podstatné a okrajové informácie v texte vhodnom pre daný vek, zaznamenávajú podstatné informácie, ✓ posudzujú úplnosť či neúplnosť jednoduchého oznamu, ✓ reprodukujú obsah primerane zložitého oznamu a zapamätajú si z neho podstatné fakty, ✓ rozpoznávajú manipulatívnu komunikáciu v reklame, ✓ používajú náležitú intonáciu, prízvuk, pauzy a tempo podľa svojho komunikačného zámeru, ✓ rozlišujú spisovnú a nespisovnú výslovnosť a vhodne ju používajú podľa komunikačnej situácie, ✓ píšú správne jednoduché komunikačné žánre po obsahovej aj formálnej stránke, ✓ zostavia osnovu rozprávania a na základe osnovy vytvoria krátky ústny alebo písomný prejav s dodržaním časovej postupnosti, ✓ rozprávajú vlastné zážitky, jednoduchý príbeh podľa prečítanej predlohy alebo ilustrácií a dohovoria sa v bežných situáciách, ✓ majú primeranú slovnú zásobu, ✓ opíšu jednoduché predmety, činnosti a deje, ✓ tvoria otázky a odpovedajú na ne. 	<p>Počúvanie s porozumením</p> <p>text, príkaz, otázka</p> <p>pozdrav, oslovenie</p> <p>ospravedlnenie, blahoželenie</p> <p>prosba, odkaz</p> <p>Čítanie s porozumením</p> <p>súvislé texty rôznych jazykových štýlov</p> <p>nesúvislé texty</p> <p>Ústny prejav</p> <p>oslovenie, pozdrav, predstavenie sa</p> <p>predstavenie iného</p> <p>tvorba otázok,</p> <p>tempo, sila hlasu, rytmus, intonácia</p> <p>rozhovor</p> <p>Písomný prejav</p> <p>správa, pozvánka, oznámenie</p> <p>inzerát, list, opis, rozprávanie</p> <p>jednoduché tlačivá (prihláška, dotazník)</p> <p>dialóg na základe obrazového materiálu</p> <p>Komunikačné témy</p> <p>moje bydlisko, moje mesto, prázdniny, sviatky a tradície, zvieratá a rastliny, jedlá, rozprávky a filmy</p>

Čítanie a literatúra – 2. obdobie (3. a 4. ročník)

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiaci a žiačky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vyjadrujú svoje dojmy z čítania a zaznamenávajú ich, ✓ voľne reprodukovujú text podľa svojich schopností, tvoria vlastný literárny text na danú tému, ✓ rozlišujú rôzne typy umeleckých a iných druhov textov, ✓ pri jednoduchom rozbere literárnych textov používajú elementárne literárne pojmy, ✓ primerane svojim schopnostiam dokážu predniesť vhodný literárny text, ✓ vytvárajú vlastné ilustrácie k prečítanému textu, ✓ dramatizujú jednoduchý príbeh, ✓ dokážu prerozprávať dej videného filmového alebo divadelného predstavenia podľa daných otázok, ✓ čítajú krátke texty s porozumením a reprodukovujú ich podľa jednoduchej osnovy, ✓ určia v prečítanom texte hlavné postavy a ich vlastnosti, ✓ rozlišujú prózu a poéziu, ✓ rozlišujú rozprávkové prostredie od reálneho, ✓ ovládajú tiché čítanie a orientujú sa v čítanom texte. 	<p>Učivo</p> <p><i>Literárna výchova</i></p> <p><i>Všeobecné pojmy</i></p> <p>umelecká literatúra, náučná literatúra</p> <p>spisovateľ, básnik</p> <p>čitateľ, kniha</p> <p>herec, režisér</p> <p><i>Literárne žánre</i></p> <p>vyčítanka, hádanka, riekanka</p> <p>báseň, rozprávka, bájka, poviedka</p> <p>divadelné predstavenie</p> <p><i>Štylizácia textu</i></p> <p>prirovnanie</p> <p><i>Metrika</i></p> <p>rým</p>

Odporúčania

Žiaci a žiačky:

vedia naspamäť 8 – 10 básničiek,
poznajú aspoň 8 – 10 rozprávok (ľudové, autorské), 2 – 4 povesti (ľudové, autorské),
uvedú názov a autora/-ku svojich obľúbených kníh s odporúčaním pre spolužiakov/-čky,
navštevujú školskú knižnicu a dokážu sa v nej orientovať,
pracujú s mimočítankovou literatúrou, detským časopisom,
používajú slovníky: pravopisný, synonymický, frazeologický,
aktívne a tvorivo sa zúčastnia na dramatizácii.

Kontrolné diktáty:

Počet: 6 – 8, v súlade s obsahovým štandardom.

Vo 4. ročníku by diktáty mali obsahovať 30 – 40 slov so zameraním na prebraté a nacvičené gramatické učivo.

Kontrolné slohové práce:

Počet: 3, v súlade s obsahovým štandardom. Slohové práce by mali mať rozsah 10 – 15 viet.

Uvedené vzdelávacie výstupy sú záväzné. Učivo predpísané vo vzdelávacom štandarde môže učiteľ/-ka v rámci Školského vzdelávacieho programu prispôbiť vedomostnej a jazykovej úrovni danej triedy.